

Тематичний напрям: 2. Публічні фінанси та фінансування економічного відновлення.

УДК 336.14(477):336.76

Юшко С.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

МІСЦЕ АКТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ У ФІНАНСУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Незбалансованість бюджетів (як ухвалення, так і фактичне їх виконання з дефіцитом/профіцитом) вимагає обґрунтування варіантів фінансування відповідних скарбниць. За нестачі доходів шукають варіанти залучення додаткових ресурсів до бюджету, за бюджетного профіциту визначають напрями використання надлишку, що утворився.

Відповідно до чинного українського законодавства фінансування місцевих бюджетів передбачає проведення а) боргових операцій; б) активних операцій. Боргові операції передбачають запозичення та погашення позик. Активні операції проводяться переважно у контексті управління ліквідністю бюджетними коштами та включають відповідно до чинної бюджетної класифікації зміни обсягів депозитів і цінних паперів; зміни обсягів бюджетних коштів; фінансування за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку; зміни обсягів товарно-матеріальних цінностей [1, 2].

Розглянемо місце активних операцій фінансування місцевих бюджетів у загальному фінансуванні за прикладі Вінницької області (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Фінансування місцевих бюджетів Вінницької області, млн грн

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Фінансування за борговими операціями	-123,6	-97,3	-4,6	-2,9	0,0
Фінансування за активними операціями	65,6	-2 418,3	527,1	322,8	-287,3
Фінансування – всього	-57,9	-2 515,6	522,5	319,8	-287,3

Дані табл. 1 свідчать про визначальне місце активних операцій у фінансуванні місцевих бюджетів Вінницької області у період 2022 – 2025 рр. Так, в 2022 р. частка активних операцій становила 96,1 %, а в 2025 р. – 100 %. Лише в 2021 р. переважаючою є частка боргових операцій у фінансуванні бюджетів. Важливо наголосити й на тому, що упродовж трьох років (2021, 2022, 2025) загальне фінансування бюджетів області є від’ємним, що є свідченням виконання бюджетів (за їх загальною сукупністю) з профіцитом, упродовж 2023-го та 2024 рр. фінансування характеризувалося позитивним значенням, що свідчить про від’ємний (з дефіцитом) результат виконання місцевих бюджетів області (за їх загальною сукупністю).

Слід, однак, відзначити, що кількість місцевих бюджетів Вінницької області становить 70 : один обласний бюджет, 6 районних бюджетів та 63 бюджети територіальних громад [3]. Для об’єктивного представлення ситуації слід оцінювати стан справ не лише по системі місцевих бюджетів, а й за кожним з таких бюджетів. Нами було з’ясовано, що боргові операції за період дослідження (2021 – 2025 рр.) здійснювалися лише двома радами: Вінницькою – протягом 2021 – 2024 рр. та Барською – у 2022 р. – міськими радами [3]. Це означає, що фінансування решти бюджетів протягом зазначеного періоду часу відбувалося через проведення виключно активних операцій. Не зайвим буде наголосити й на тому, що фактично протягом 2021 – 2023 рр. право на здійснення місцевих запозичень, відповідно до норм чинного бюджетного законодавства, мали тільки міські та обласні ради. З 19.11.2023 р. право на фінансування бюджетів шляхом здійснення запозичень мають усі територіальні громади (міські, селищні та сільські). Зазначене право збереглося також за обласними радами та радою АР Крим. Відтак не дозволені запозичення лише до районних бюджетів [1].

Розглянемо результати фінансування за активними операціями у розрізі груп місцевих бюджетів Вінницької області (табл. 2) [3]. Дані табл. 2 показують наявність по всіх групах місцевих бюджетів як додатного, так і від’ємного значень фінансування за активними операціями.

Фінансування груп місцевих бюджетів Вінницької області
за активними операціями, млн грн

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Обласний бюджет	11,5	-570,9	-156,9	514,9	-212,9
Бюджети районів – загальне фінансування за активними операціями	83,5	5,3	0,6	-0,3	-2,8
в т.ч. додатне фінансування	83,5	5,4	3,9	0,7	1,2
від'ємне фінансування	0,0	-0,1	-3,3	-1,0	-4,0
Бюджети територіальних громад – загальне фінансування за активними операціями	-29,3	-1 852,7	683,4	-191,8	-71,7
в т.ч. додатне фінансування	272,3	22,7	997,3	199,8	266,9
від'ємне фінансування	-301,6	-1 875,4	-313,9	-391,7	-338,5

Для кращого розуміння ситуації у табл. 3 подамо інформацію про кількість бюджетів кожної групи з додатним та від'ємним результатами фінансування за активними операціями [3].

Таблиця 3

Кількість бюджетів Вінницької області з додатним та від'ємним результатами фінансування бюджетів за активними операціями

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Кількість районних бюджетів з додатним результатом фінансування	6	4	4	4	3
Кількість районних бюджетів з від'ємним результатом фінансування	–	2	2	2	3
Кількість бюджетів територіальних громад з додатним результатом фінансування	16	8	25	25	28
Кількість бюджетів територіальних громад з від'ємним результатом фінансування	47	55	38	38	35

Дані табл. 3 демонструють одночасно велику кількість бюджетів з від'ємним та додатним результатами фінансування за активними операціями.

Слід зауважити, що основною складовою активних операцій бюджетів Вінницької області є зміна залишків бюджетних коштів. Такі операції властиві усім місцевим бюджетам без винятку. Наведемо приклад по бюджету Вінницької міської територіальної громади. Зміна обсягів бюджетних коштів склала за 2025 р. 166,1 млн грн. Такий результат свідчить про використання в 2025 р. в зазначеній

сумі наявних на початок бюджетного року залишків коштів для оплати бюджетних видатків.

Подамо також інформацію про кількість бюджетів, як проводили операції з депозитами та цінними паперами (табл. 4) [3].

Таблиця 4

Кількість бюджетів Вінницької області, за якими мали місце операції з депозитами та цінними паперами

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Операції з депозитами	10	7	2	1	–
Операції з цінними паперами	–	1	2	1	1

Дані табл. 4 показують, що відносно невелика кількість бюджетів в 2021 – 2025 рр. проводили операції з депозитами та цінними паперами. Операції з цінними паперами проводили районна рада Вінницького району та Вінницька міська рада. Найбільший обсяг депозитних операцій проводила Вінницька міська рада. Саме бюджет обласного центру отримав за усі роки дослідження і найбільше доходів від розміщення тимчасово вільних коштів : наприклад, 17,2 млн грн в 2021 р. та 40,7 млн грн в 2025 р.

Отже, активні операції займають ключове місце у фінансуванні місцевих бюджетів України, особливо на рівні територіальних громад. Вони є універсальним інструментом бюджетного менеджменту, що дозволяє не лише регулювати ліквідність, але й забезпечувати ефективне використання фінансових ресурсів та підтримувати розвиток територій.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: № 2456-VI від 08.07.2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Про бюджетну класифікацію: наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. № 11. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11#Text>
3. Державний веб-портал бюджету для громадян Open budget. URL : <https://openbudget.gov.ua/>.